

UPPSALA UNIVERSITET

Juridiska institutionen

Förhandling och medling

Seminariegrupp 1

Vårterminen 2024

Obligatorisk medling i arvstvister?

- *Särskilt om intresset att hålla samman familjen i arvstvister*

Författare: Karin Isgren

Antal tecken: 19 719

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
<i>1.1 Bakgrund</i>	3
<i>1.2 Syfte och frågeställning</i>	4
2 Arvsvister i svensk rätt	4
<i>2.1 Boutredningsman och skiftesman</i>	4
<i>2.2 Processregler vid arvsvister</i>	5
3 Känslor och juridiken	7
<i>3.1 Arvsvister och sorg</i>	7
<i>3.2 Jämförelse med andra familjerättsliga frågor</i>	8
4 Medling	9
<i>4.1 Medling som medel i konflikthantering</i>	9
<i>4.2 Medlingens lämplighet i olika konflikter</i>	10
<i>4.3 Medlingsteorier</i>	11
<i>4.4 Obligatorisk medling?</i>	12
5 Avslutande kommentar	13
Käll- och litteraturförteckning	15

1 Inledning

1.1 Bakgrund

När en person dör sker inte detta i ett vakuum. Det är inte en isolerad händelse som har en tydlig början och slut, utan allt som har varit relaterat till den personen tar också plötsligt slut.¹ Döden väcker många känslor och de personer som har stått den döde nära känner ofta en stor sorg. Det kan bli svårt att navigera bland alla känslor efter ett dödsfall, och än svårare kan det bli när allt praktiskt kring den döde måste lösas, till exempel hur arvet ska fördelas. Ibland har den döde efterlämnat ett testamente med sin sista vilja, men i de flesta fall blir det upp till familjen att reda ut arvet.² När boutredningen och arvsskiftet efter den döde ska genomföras kan en rad konflikter uppstå om de efterlevande blir oense om vem som ska göra vad och vem som ska ha vad. I dessa fall kan tingsrätten utse en boutrednings-/skiftesman som ska försöka reda ut och ordna upp efter den döde, men det är inte alltid de lyckas och tvisten kan då hamna i tingsrätten.³

Det är inte ovanligt att arvstvister som går till rättegång får förödande konsekvenser för de inblandade - nästan 70 procent av de som har hamnat i en arvstvist har sagt upp kontakten med en närstående på grund av tvisten.⁴ Det är tragiskt att familjer slits isär under en tid när de egentligen behöver varandra som mest. Rättsprocessen i domstol går ut på att fastställa vad som är rätt i juridisk mening och känslor och relationer kan därför inte tillmätas någon större betydelse, så frågan är om rättsprocessen i domstol är rätt väg att gå i arvstvister, som av naturen bygger på känslor och relationer. Känslorna borde kanske få större utrymme i arvstvisterna för att kunna reda ut de bakomliggande orsakerna till att tvisten har uppstått från början, och det ger kanske de inblandade bättre förutsättningar för att ha en relation även efter tvisten. En rättegång tillåter som sagt inte känslorna att spela en större roll, men medling där medlaren har större friheter att ta hänsyn till parternas känslor och reda ut fler omständigheter än enbart rättsfrågorna vore kanske ett bättre forum för arvstvister.

¹ Jämför diskussionen i James, J W, Friedman, R, Sorgebearbetning – Ett handlingsprogram för känslomässig läkning vid dödsfall, separationer och andra förluster (Magnusson, A, övers.), s 107.

² SOS Barnbyar, Hur många skriver egentligen testamente? 2024-04-05.

³ Sveriges domstolar, Boutredning och arvskifte, 2024-04-02.

⁴ Lexly, Varför är det så svårt med arv? 2024-03-27.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med promemorian är att utreda om obligatorisk medling borde införas i arvstvister där testamente saknas. Syftet kommer att besvaras genom följande frågeställning:

- *Är nuvarande rättsmedel tillräckliga för att tillgodose intresset av att hålla familjen samman i arvstvister eller är obligatorisk medling ett bättre sätt att tillgodose det intresset?*

2 Arvstvister i svensk rätt

2.1 Boutredningsman och skiftesman

När en person avlider blir de efterlevande, till exempel make eller sambo och/eller arvingar så kallade dödsbodelägare, vilket framgår av ärvdabalken (ÄB) 18 kap. 1 §. Dödsbodelägarna får gemensamt ansvaret för att bland annat förvalta den avlidnes egendom och göra en bouppteckning. Under tiden som dödsbodelägarna förvaltar dödsboet, måste samtliga delägare vara överens om de åtgärder som vidtas och om konflikt uppstår kan tingsrätten i stället utse en boutredningsman som får förvalta dödsboet och ta över uppgifterna från dödsbodelägarna.⁵ När boutredningen väl är avslutad ska arvet fördelas mellan arvtagarna och om alla som har rätt till arvet är överens kan de genomföra arvskiftet på egen hand, men om det uppstår konflikt i detta skede kan tingsrätten utse en skiftesman som får i uppdrag att värdera och fördela arvet.⁶ Om en eller flera av arvtagarna blir missnöjda med skiftesmannens fördelning av arvet kan arvsskiftet klandras genom att väcka talan i tingsrätt.⁷

Enligt ÄB 19 kap. 3 § ska hänsyn tas till om ”uppdraget kan förväntas bli utfört med den insikt som boets beskaffenhet kräver” vid valet av boutredningsman. Detta innebär bland annat att boutredningsmannen ska vidta alla de praktiska och ekonomiska åtgärderna som krävs för att fullgöra sina uppgifter. Det framgår till exempel att en boutredningsman som själv är i ekonomiskt trångmål, konkurs eller liknande, inte är lämplig som boutredningsman eftersom boutredningsmannens förmåga att fritt och självständigt

⁵ Sveriges domstolar, Boutredning och arvskifte, 2024-04-02.

⁶ A a s.

⁷ A a s.

genomföra uppgiften kan ifrågasättas. Av ÄB 19 kap. 3 § framgår det också att särskild hänsyn ska tas till om dödsbodelägarna har önskemål kring vem som ska vara boutredningsman, men att sådana önskemål får mindre betydelse i fall där boet är insolvent eftersom borgenärernas rätt ska beaktas först.⁸ Detta talar för att boutredningsmannens främsta ansvar är gentemot dödsboet och det ansvar som boet har mot eventuella borgenärer. Dödsbodelägarnas intressen kommer därför alltid sekundärt i förhållande till dödsboets intressen. Enligt ÄB 19 kap. 11 § är boutredningsmannens viktigaste uppgift att ”utföra alla åtgärder som är nödvändiga för boets utredning.” Vilket ytterligare talar för att boutredningsmannens skyldigheter främst riktar sig mot dödsboet och vad som är dödsboets ”bästa”, och att ingen vidare hänsyn ska tas mot dödsbodelägarna och deras eventuella intressen.

2.2 Processregler vid arvstvister

Tvister om arv klassificeras i Sverige som dispositiva tvister, vilket bland annat innebär att det är parterna som styr över tvisten och vad domaren har att döma över. I ÄB finns det få regler som processuellt reglerar hur en arvsvist där testamente saknas får företas, vilket leder till att de generella reglerna kring tvistemål som finns i Rättegångsbalken (RB) ska tillämpas. I RB 42 kap. 17 § 1 st. framgår det att domstolen ska arbeta för att parterna förlikas eller på annat sätt når en överenskommelse i samförstånd. I det andra stycket, samma paragraf, framgår det också att domstolen kan besluta om särskild medling, om båda parter samtycker till det och förlikning i frågan är tillåten. Paragrafen indikerar att det finns ett intresse hos domstolarna att parterna i tvistemål kommer överens med varandra, utan att domstolen behöver avgöra frågan.

I förarbetena till RB 42 kap. 17 § st. 1 framhålls att det är allt viktigare att försöka få parterna att nå en förlikning på grund av bland annat tidsmässiga och ekonomiska skäl, men även för att parterna ska få bättre förutsättningar till en fortsatt god relation när tvisten är avklarad.⁹ I propositionen framgår det också att domstolarna är tveksamma till att förordna om särskild medling, dels eftersom domarna har ett eget ansvar för att

⁸ Lind, G, Wallin, G, Ärvdabalken: En kommentar Del II, kommentar till 19:3, 2024-04-10.

⁹ Prop. 2010/11:128, s 25 f.

parterna förlikas och dels eftersom de är tveksamma till om en medlare kan åstadkomma en samförståndslösning när rätten redan har misslyckats.¹⁰ Detta talar för att det fanns ett motstånd hos domstolarna att besluta om särskild medling, vilket fick effekten att särskild medling inte användes i någon större utsträckning.¹¹ Genom propositionen, som sedan ledde till den nuvarande lydelsen i RB 42 kap. 17 § ville regeringen att domstolarna ska överväga användandet av särskild medling när de verkar för förlikning och att särskild medling ska användas i större utsträckning framöver.¹² I propositionen nämns det att särskild medling, innan förslaget på lagändringen, syftade till att användas i mål som skulle kräva stora resurser i en vanlig domstolsprocess, men att särskild medling nog borde vara fördelaktigt även i andra situationer och vid andra partsintressen, till exempel parternas önskemål, möjligheten att dra in andra rättsförhållanden och det större utrymmet till skönsmässig bedömning, samt möjligheten att hålla tvisten privat.¹³

Propositionen redogör inte djupare för vilka typer av tvister som hade kunnat gynnas av särskild medling eller medlingens fördelar gentemot en vanlig domstolsprocess. I min mening är det anmärkningsvärt att propositionen inte ger mer vägledning i vid vilka typer av tvister som medling borde vara ett lämpligt val, eller vilka fördelar medlingen kan ha, särskilt eftersom propositionen framhåller den ovilja som har funnits bland domare att föreslå särskild medling. Även om lydelsen i paragrafen har skärpts och domare idag har ett större ansvar i frågan att få parterna att komma överens och även att besluta om särskild medling, är det fortfarande upp till varje domare att göra den bedömningen i varje enskilt mål. Det finns därför stor risk att lika fall inte alltid behandlas lika och vissa fall som hade kunnat lösas genom särskild medling i stället avgörs genom domstolsprocess.

¹⁰ A prop s 24.

¹¹ A prop s 24.

¹² A prop s 27 f.

¹³ A prop s 28.

3 Känslor och juridiken

3.1 Arvstvister och sorg

Enligt en undersökning från Kantar Sifo har 12 procent uppgett att de har hamnat i en arvstvist kring fördelningen av arvet¹⁴ och enligt en undersökning från Lexly har nästan 70 procent som varit delaktiga i en arvstvist förlorat kontakten med en närstående till följd av tvisten.¹⁵ I min mening är det oroande att en övervägande del av de som väl hamnar i arvstvist förlorar kontakten med en närstående och att familjen fortsätter att vara splittrad till följd av ett dödsfall. Sorgebearbetningen efter en närståendes död är ofta påfrestande och de flesta är dåligt förberedda på att hantera sorg.¹⁶ Sorg är en av de starkaste känslorna en människa kan uppleva och kan ofta ta sig fysiska uttryck, exempelvis reducerad koncentrationsförmåga och ändrade mat- och sovvanor.¹⁷

Alla personer och alla relationer är unika vilket gör att även sorgprocessen är unik, men enligt James och Friedman har sörjande människor ett behov av att prata och att få dela med sig av sin sorg och att detta kan bli ett första steg på vägen mot att läka.¹⁸ Eftersom sorg är en så pass kraftig och konsumerande känsla framstår det inte som främmande att sorgen blir en del av arvstvisten. Enligt James och Friedman är det vanligt att folk försöker bemöta sorg med intellektuella svar, men att ”det är farligt och motverkar sitt syfte att försöka skifta från känslor till intellekt när man träffar sörjande människor” eftersom sorgen är känslomässig.¹⁹ Detta är ett argument till varför domstolsprocess kan vara direkt olämpligt i arvstvister eftersom i rättssalen är huvudfokuset på de intellektuella (materiella) frågorna och känslorna åsidosätts. Dessutom är domstolsprocesser generellt sett påfrestande och jobbiga för parterna och den stressen kan säkerligen bli ännu mer påtaglig i tvister som redan är känslomässigt dränerande från start.

¹⁴ Familjens Jurist, Är släkten värst? Arv och separation vanlig orsak till juridiska tvister, 2024-04-02.

¹⁵ Lexly, Varför är det så svårt med arv? 2024-03-27.

¹⁶ James & Friedman (Magnusson övers), s 19.

¹⁷ A a s 11.

¹⁸ A a s 13 f.

¹⁹ A a s 36.

3.2 Jämförelse med andra familjerättsliga frågor

I vissa familjerättsliga frågor tas det större hänsyn till känslomässiga faktorer, till exempel vårdnads- och umgänges mål där barnets bästa ska bli avgörande för bedömningen i frågan.²⁰ Det finns också möjlighet att delta i samarbetsamtal för att underlätta samarbetet kring barnet och familjesituationen.²¹ Vidare finns ett känslomässigt moment vid äktenskapskillnad i form av betänketid när bara ena maken vill skiljas. I förarbetena till äktenskapsbalken (ÄktB) 5 kap. 2 § framgår det att kravet på betänketid förvisso inskränker den make som vill skiljas fria vilja, men att det med hänsyn till förhindrandet av förhastade skilsmässor och hur det kan påverka den make som vill stanna kvar i äktenskapet ändå är en skälig bestämmelse.²² I dessa fall får det så kallade ”intellektet” mindre betydelse och de känslomässiga konsekvenserna blir juridiska bedömningsgrunder. I min mening är dessa förfaranden därför mer familjeorienterade till skillnad från arvstvister.

I arvstvister kan oense dödsbodelägare förvisso begära en boutredningsman och/eller skiftesman som kan ha en lugnande effekt på situationen, men deras huvuduppdrag är inte gentemot dödsbodelägarna och familjen till den döde utan gentemot dödsboet. I arvstvister finns det därför ingen som har familjens bästa som huvudintresse, utan störst fokus ligger på att lösa de materiella frågorna. Bristen på fokus av familjens bästa och deras fortsatta relation i arvstvister skulle kunna vara en följd av andra intressen som har prioriterats av lagstiftaren, till exempel borgenärers och särkullsbarns rätt. Fokuset på de materiella frågorna kan också vara en följd av att sorg och död är svårt och jobbigt att hantera och det är därför lättare att helt separera de materiella frågorna från de känslomässiga.

²⁰ Prop 2020/21:150, s 1.

²¹ A prop s 55.

²² Prop 1973/32, s 75.

4 Medling

4.1 Medling som medel i konflikthantering

Medling är en form av konflikthantering som går ut på att ”en eller flera medlare försöker få två eller flera parter att komma fram till en gemensam överenskommelse”²³

En grundläggande förutsättning för en lyckad medling är att alla parter deltar i förfarandet för att en gemensam överenskommelse ska kunna nås. Det finns en mängd olika medlingsteorier som kan användas i olika situationer, beroende på parternas behov. Medlingsteorierna kan i stort delas in i två kategorier, de teorier som är faciliterande och de som är evaluerande. De medlingsteorier som är faciliterande är underlättande och understödjande medan de evaluerande teorierna är värderande, bedömande och dömande.²⁴

En av de största skillnaderna mellan medling och domstolsprocess är att medlaren/medlarna har betydligt friare tyglar än vad domaren har. Medlingsförfarandet har inte lika tydliga ramar och regler som förfarandet i domstol vilket gör att medlaren bland annat kan ta hänsyn till fler faktorer och fokusera på parternas behov och känslor i större mån än vad en domare kan som ska fästa den största vikten vid rättsfrågorna.²⁵ En uppfattning är att konflikter består av cirka 10 procent sakinnehåll och 90 procent känslor, vilket betyder att hanteringen av dessa känslor kan bli avgörande för om parterna lyckas nå en samförståndslösning och för hur deras fortsatta relation kommer se ut.²⁶ Eftersom medlaren har friare tyglar och kan lägga större fokus på parternas känslomässiga behov än domaren, borde detta underlätta för parterna att nå en samförståndslösning som också ger parterna bättre förutsättningar för en god relation framåt.

Medlingen fäster större vikt vid den gemensamma problemlösningen och båda parter deltagande, vilket också skiljer sig från domstolsprocessen. I en domstolsprocess kan en domare döma i de tvistiga rättsfrågorna oavsett hur delaktiga parterna är i själva processen, medan i medling är det en förutsättning att parterna deltar och är i någon mån öppna

²³ Norman & Öhman, Medling och andra former av konflikthantering, s 77.

²⁴ Norman & Öhman, s 84.

²⁵ A a s 79.

²⁶ A a s 30.

för processen. Eftersom parternas medverkan blir en förutsättning för medlingen och alla eventuella överenskommelser som träffas mellan parterna under medlingen är en produkt av deras samförstånd, borde detta tala för att båda parter blir mer tillfreds med resultatet och mer benägna att stå fast vid överenskommelsen.²⁷

Norman och Öhman är av uppfattningen att medling till och med kan ha en terapeutisk effekt eftersom konflikten flyttas över från parterna till medlaren – där medlarens huvuduppgift är att hjälpa och lyssna på båda parter.²⁸ Eftersom medling som sagt har möjlighet att ta större hänsyn till känslor och fokus ligger på långsiktighet och hållbarhet i relationen mellan parterna borde medling vara ett bra alternativ just i arvstvister som ofta är känslomässigt invecklade. Medling ger familjen bättre förutsättningar för att lösa konflikten och fortsätta framåt tillsammans, än en rättsprocess med ”vinnare” och ”förlorare”. Enligt Norman och Öhman kan hanteringen av parternas känslor och deras behov att uttrycka exempelvis sorg och ilska vara viktigare än sakfrågan i skilsmässomål och så länge parterna inte får bearbeta och uttrycka sina känslor blir det svårt för medlingen att fortgå.²⁹ Även om exemplet gäller skilsmässor framstår det inte som omöjligt att liknande situationer kan uppstå i arvstvister, som också rör familjefrågor och starka känslor. Medlingen kan därför hjälpa till med att hitta en lösning på den omtvistade frågan och samtidigt hjälpa parterna att bearbeta sina underliggande känslor.

4.2 Medlingens lämplighet i olika konflikter

Enligt Norman och Öhman kan medling vara särskilt effektivt till exempel när starka känslor är inblandade i den tvistiga frågan, parterna har en relation till varandra, det är viktigt att parterna fortsätter ha en relation efteråt eller parterna arbetar eller lever nära varandra och har svårt att undvika konflikten i vardagen.³⁰ I en arvstvist är ofta flera, om inte alla faktorer uppfyllda, vilket också talar för att medling hade varit en passande metod för att reda ut arvstvister. Utöver dessa faktorer som indikerar när medling kan vara effektivt finns det omständigheter som gör medlingen mer eller mindre lämplig.

²⁷ A a s 79.

²⁸ A a s 78.

²⁹ A a s 40.

³⁰ A a s 83.

Följande omständigheter kan indikera att medling är ett lämpligt tillvägagångssätt: konflikten har pågått i tre månader eller längre, parterna kan inte kommunicera med varandra, ena parten är oresonlig eller orealistisk, parternas relation skulle skadas av en rättegång eller om tvisten stör familjelivet.³¹ I vissa fall är medling inte lämpligt, till exempel om en eller båda parterna tänker använda medlingen för att trappa upp konflikten ännu mer, parternas problem går inte att medla om enligt medlaren, parterna vill inte delta eller om frågan kräver ett öppet förfarande så inte stora problem kan gömmas undan (exempelvis miljöfaror eller diskriminering).³² Det är svårt att dra generella slutsatser kring om medling alltid är lämpligt i arvstvister baserat på ovannämnda kriterier eftersom omständigheterna skiljer sig från fall till fall, men det mesta talar för att grundförutsättningarna för att komma till botten av problemet och hitta en lösning som alla parter kan stå bakom är bättre i medling än rättegång.

4.3 Medlingsteorier

Det finns olika medlingsteorier/modeller som nämnt ovan, där vissa modeller kan lämpa sig bättre vid arvstvister än andra, till exempel den transformativa medlingsteorin. Den transformativa medlingsteorin går i huvudsak ut på att tvist eller konflikt ses som en ”möjlighet till växande och förändring”³³ I transformativ medling är känslor, behov och intressen viktiga och medlaren hjälper parterna till ”empowerment” och ”recognition” vilket innebär att parterna kan få ökad styrka, klarhet och förståelse för andras behov.³⁴ I denna medlingsteori är medvetenhet och klarhet viktiga begrepp och medlaren försöker hjälpa parterna att få bättre kännedom och förståelse för både sin egen och motpartens situation. Målet är att denna kunskap ska leda till bättre självkännedom, vilket också leder till att parterna får en bättre relation.³⁵ Denna medlingsteori kan lämpa sig särskilt väl i arvstvister eftersom stort fokus ligger på medvetenhet och en grundläggande del för att påbörja läkningsprocessen vid sorg är att vara ärlig både mot sig själv och i sin relation till andra och att sluta vara kritisk till vad andra har eller inte har gjort.³⁶

³¹ A a s 83.

³² A a s 84.

³³ A a s 95.

³⁴ A a s 95 f.

³⁵ A a s 96.

³⁶ James & Friedman (Magnusson övers), s 106.

Det finns också medlingsteorier som kan lämpa sig sämre i arvstvister, till exempel avtalsorienterad medling som fokuserar på att förhandla om sakfrågan och komma fram till en lösning som antingen kan vara en kompromiss eller skapandet av ett mervärde.³⁷ Generellt sett är avtalsorienterad medling användbar i exempelvis intresse- och fördelningskonflikter eftersom målet är att hitta en bra överenskommelse och lösning, men mindre användbar i värdekonflikter som är känslomässiga.³⁸ Förvisso handlar många arvstvister om just fördelning av arvet, varför avtalsorienterad medling skulle kunna vara passande, men konflikten är ofta känsloladdad och har flera inslag av att vara en värdekonflikt – varför en medlingsteori som bättre bearbetar känslorna och reder ut underliggande problematik kan vara att föredra.

4.4 Obligatorisk medling?

En fördel med att införa obligatorisk medling i arvstvister är dels att medling är bättre uppbyggt för att lösa känslomässiga konflikter, dels för att minska belastningen på domstolarna. Det finns dock argument som talar för att en sådan obligatorisk regel vore olämplig. Det första argumentet mot obligatorisk medling är det frivilliga deltagandet. Medling bygger i stort på frivillighet och en tvingande regel skulle förbise det frivilliga momentet, vilket skulle kunna bli kontraproduktivt eftersom en part som inte vill delta i medlingen sannolikt inte kommer bidra till samtalet eller vara villig att sluta några överenskommelser. Å andra sidan kan en part som är skeptisk till medling till en början ändra sig under medlingens gång och bli en aktiv deltagare.

Medling används fortfarande förhållandevis lite i Sverige och det finns inga särskilda krav på kunskap eller utbildning för att få arbeta som medlare. En stor del av medlingen är samspelet mellan medlare och parter och en okunnig eller rentav olämplig medlare skulle säkerligen kunna ställa till med mer skada än nytta och trappa upp konflikten ytterligare. Dessutom finns det som nämnts ovan olika medlingsteorier där vissa lämpar sig bättre och vissa lämpar sig sämre för att använda i arvstvister, och en erfaren och

³⁷ Norman & Öhman, s 88.

³⁸ A a s 88.

duktig medlare kan oftast använda sina kunskaper för att modifiera vilken typ av medling som fungerar bäst beroende på vilken situation medlaren ställs inför.³⁹ Med tanke på hur outvecklat medlingsförfarandet fortfarande är i Sverige är det riskfyllt att göra medling obligatorisk i arvstvister eftersom det är viktigt att medlaren besitter lämplig kompetens för att kunna hantera sådana konflikter. Förvisso blir den risken mindre när rätten förordnar om särskild medling eftersom det är den som beslutar om vem som ska medla, men risken ökar i de fall som privatpersoner ska leta upp medlare på egen hand. Eftersom medling till stor del bygger på frivillighet och det i dagsläget outvecklade medlingsförfarandet i Sverige är det inte helt lämpligt att införa obligatorisk medling i arvstvister. Mina slutsatser visar dock att medling till stor del hade kunnat vara hjälpsamt för att bättre hålla samman familjen i en arvsvist till skillnad från domstolsprocess.

5 Avslutande kommentar

Incitamenten för domare att föreslå medling i samtliga dispositiva tvistemål har stärkts sedan lagändringen i RB 42 kap. 17 § men de flesta målen som inkommer till tingsrätterna avgörs fortfarande på annat sätt⁴⁰ och ett förslag vore därför att stärka incitamenten ytterligare för domare att verka för medling i arvstvister. En lösning vore att införa en bestämmelse i ÄB om att presumtionen är att rätten ska föreslå, och även verka för medling vid arvstvister. Ett annat förslag är att undersöka möjligheterna bland de rättsmedel som redan finns att tillgå i arvstvister, till exempel boutredningsmannen och skiftesmannen. I dagsläget är boutredningsmannens och skiftesmannens skyldigheter främst gentemot dödsboet och har inget vidare ansvar mot familjen och de närstående till den avlidna. Ett förslag är därför att utvidga deras uppdrag och att de, utöver sitt uppdrag gentemot boet, också ska försöka ha en lugnande effekt på familjen och samtala med de som har funderingar eller bekymmer kopplat till dödsboet och/eller arvet. Det kan dock vara svårt för en boutredningsman eller skiftesman att axla detta extra ansvar och återigen, om de inte har ”rätt” kompetens för att ta hand om de känslor de möter är risken att de i stället eldar på konflikten.

³⁹ A a s 99.

⁴⁰ Domstolsverket, Domstolsstatistik 2022, s 18.

I min mening är arvstvister och deras känslomässiga konsekvenser för de inblandade ett bortglömt område inom juridiken där i princip allt fokus riktas på de materiella frågorna. Enligt mig är det förvånande att inte större hänsyn tas till känslor i dessa fall eftersom det är så pass starkt känsloladdade frågor. Den bristande hänsynen är särskilt intressant eftersom känslomässiga konsekvenser har ett större utrymme i både äktenskapsskillnad och frågor gällande barn. Det borde vara än mer angeläget att fokusera på de känslomässiga konsekvenserna i arvstvister än i övriga familjerättsliga frågor, alla gifter sig inte eller skaffar barn, men alla kommer i kontakt med döden.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Prop 2020/21:150 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister.

Prop 2010/11:128 Medling och förlikning – ökade möjligheter att komma överens.

Prop 1973:32 med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, m.m.

Litteratur

James, J W, Friedman, R, Sorgebearbetning – Ett handlingsprogram för känslomässig läkning vid dödsfall, separationer och andra förluster (Magnusson, A, övers.), Svenska Institutet för Sorgebearbetning 2019.

Norman, J, Öhman, L, Medling och andra former av konflikthantering, Iustus förlag 2018.

Internetkällor

Domstolsverket, Domstolsstatistik 2022, domstol.se (2024-04-12), https://www.domstol.se/globalassets/filer/gemensamt-innehall/styrning-och-riktlinjer/statistik/2021/domstolsstatistik_2022.pdf

Familjens Jurist, Är slakten värst? Arv och separation vanlig orsak till juridiska tvister, familjensjurist.se (2024-04-02), <https://www.familjensjurist.se/nyheter/pressmeddelande/ar-slakten-varst-arv-och-separation-vanlig-orsak-till-juridiska-tvister/#:~:text=Arv%20och%20separation%20vanlig%20orsak%20till%20juridiska%20tvister,-13%20januari%202022&text=12%20procent%20av%20svenskarna%20uppger,tvist%20i%20samband%20med%20separation.>

Lexly, Varför är det så svårt med arv, Lexly.se (2024-03-27), <https://lexly.se/media/cg5fa1e4/varf%C3%B6r-%C3%A4r-det-s%C3%A5-sv%C3%A5rt-med-arv-lexly.pdf>

Lind, G, Wallin, G, Ärvdabalken: En kommentar Del II (18–25 kap.) Boutredning och arvskifte, försäkringar, EU:s arvsförordning m.m, Norstedts Juridik 2023 (2024-04-10), <https://juno-nj-se.ezproxy.its.uu.se/b/documents/3984939?mobilePanelOpen=right#ISBN9789139313656>

SOS Barnbyar, Hur många skriver egentligen testamente, SOS-Barnbyar.se (2024-04-05), <https://sos-barnbyar.se/hur-manga-skriver-egentligen-testamente/#:~:text=Hur%20m%C3%A5nga%20i%20Sverige%20har,av%20fem%2C%20har%20skrivit%20testamente.>

Sveriges domstolar, Boutredning och arvskifte, domstol.se (2024-04-02), <https://www.domstol.se/amnen/familj/dodsfall-och-arv/boutredning-och-arvskifte/>